

Podhalim / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler
написано kitapcy | 23 января, 2025
Podhalim / hekaýa PODHALIM

PR0LOG

Bu waka mundan, hany dur bakaly, hasaplap göreýin, baý-buw, 33 ýyl ozal bolup geçen oguşýan. 33 ýyl mundan ozal öz hususy podhalimiň bolmasa juda kyndy. Podhalim birhili, mertebäni beýgeldýärди. Janyňa hoş ýakýan hyzmat-a baýaky.

* * *

"Öwenini öküz, syndyranyň sygyr" edip bilyän haýbatly edaranyň işgärleriniň arasynda ýeň astyndan edilýän hyşy-wyşy

köpelipdi. Indi on baş gün bări podhalimleriň ilkinji tapgyrynyň gelerine garaşylýardı. Her kimiň özüne elin, hususy podhalim edinesi gelýärdi. Höwesek kändi. Geljek podhalim bolsa azdy.

Özüne juda göwni ýetýän, üstesine-de haýbatly edaranyň kethudasynyň obadaşy hem ýegre dosty Bekmyrat Durdyýew-de podhalimden tamakinleriň biridi. Mahal-mahal öz ýanyndan arzuw dokmasyny ýüwürdýärdi. "PODHALIM". Ady dagy niçiksi haýbatly. Şondan ýekejesini edinsem, onsoň-a gojanyň hinine suw giderdi. Ölmeli-ýitmeli welin, şonuň ilkinji tapgyryndan birini edinmeli. Ikinjä galsaň bolmaz. Özünde barly-ýokly podhalim edinenden soňra ony aldygyň näme, almadygyň. Özüne podhalim gerekdigini kethudanyň gulagyna ýetiräýsemmikäm! Ýok, beýtsem kiçeldigim bolar. Onuň bărsindäki "doňuzlar" kethuda ýaranjaňlyk etmek üçinem bir podhalimi maňa bererler ahyryn". Kethuda bilen ýakynlyk oňa podhalim meßelesinde basalyk berýärdi. Yöne näme üçindir ýüreginde birhili, galagoplugam bardy. Göwnüne bolmasa, şü podhalim paýlaşygynда birhili, ograş oýny edilip, özi boş galjak ýaly bolup durdy. Kethuda aýtsa, mertebesi kiçeljekdi, aýtmasa-sa podhalimsız galmagy juda ahmaldy. Galagoply pikirleriň ummanynda halys akyly çasan Bekmyrat Durdyýew bu barada kethuda aýtmazlygy müwessa bildi. Ol kethudanyň bărsindäki "doňuzlaryň" ýaranjaňlygyna bil baglaýardı.

* * *

Ynamdar çeşme ~ kethudanyň bărsindäki "doňuzlaryň" biriniň orunbasary Bekmyrat Durdyýewe giçlik hoş habar ýetirdi. Bu gün işiň ahyrlaryna haýbatly edara podhalimleriň ilkinji tapgyrynyň gelenligini aýtdy. Bekmyrat Durdyýewiň gözüniň öni ümezläp gitdi:

– Näme, ony eýýän paýlaşdylarmy? – diýip, ol sözünüň soňunda paýyş sözem goşup goýberdi.

Hoş habaryna "sag bola" derek sögünç eşiden orunbasaryň yüzüniň bir gat hamy ýandy. Ýanma bilsine-de ýanmasyn. Ot bilen oýun etseň, ýa eşigiň, ýa-da teniň ýanmaly-da. Ol bu

habary getirenine ökündi. "Birdenkä muňa podhalim ýetmese, ähli gaharyny menden çykarar-ow bü. Ýaşulynyň ýanynda men hakynda ýaramaz bir zatlar aýtmasa-da ýagşydyr-ow bü. Öñem-ä bir haramzadadan ädim ýanypdy welin, ýalňyşyň sapak edinmeseň boljjagyň şü-dä". Hernä şol sapar şü ýaşuly Hydyr ata bolup yetişdi. Bolsa-da içki galagopundan zordan saplandy. Eşidiler- eşidilmez mydyrdady:

– Paýlaşanlaryny gözüm bilen-ä göremok, ýaşuly! "Ertir adam başyna bir podhalim edineris" diýip, gürrüň edenlerin-ä eşitdim, ýaşuly! Meniňki habar ýetirmek, galanyny özüňiz görün, ýaşuly!

Ýaşuly ýagşydan-ýamandan dil ýarmady. Orunbasaryň aňynda bolsa öňki haramzadan uwuntyran ahwaly at salýardy.

* * *

Orunbasaryň bagtyna eneden dogaly bări, belki, dogulmazdynan has öň orunbasarlyk ýazylan bolarly. Ol bir öýüň ikinji çagasydy. Hawa nowbahar ~ ilkinji perzent däl-de, ikinji perzent. Diýmek, perzentlik boýunça orunbasar bolýar. Mekdepde okaýarka klaskom däl-de, arassaçylyk komissiýasynyň başlygy boldy. Diýmek, büde orunbasarlyk, ýagny klaskoma garaşly "başlyk". Studentlik döwründe-de kursuň komsorgynyň orunbasary boldy. Soňra kolhoz orunbasary, raýispolkomyň başlygynyň orunbasary, oblispolkomyň başlygynyň orunbasary, ministriň orunbasary bolup işledi. Ol tas ministriň özi-de bolupdy. Wah, şol "tasa" nälet siňsin!

Günlerde bir gün onuň ýanyна obadaşy Ýazow geldi. Ondan gürrüň etdiler, mundan urdular, garasay, iki sagatlap gapynyň aňyrsynda ~ kabulhanada girmek nobatyna garaşyp duranlary irikgä etdiler. Öz möhümini bitiren Ýazow turjak bolanda maňlaýyna orunbasarlyk ýazylan obadaşynyň açık ýarasynyň üstüne burç bilen duzy garyp basdy:

– Sen haçana çenli orunbasar boljak ýörjek. Bolmasa, bu kethuda sözi ötyänleriň birini göräýsek nädýär?

Orunbasaryň iki sagatlap gep-gybata mis ýaly gyzan kellesi göçdi. Hyjyw pähimden öñe düşdi. "Beýle adamyň bar bolsa, on

müñ kerpiç almak üçin maña ýaramsaklyk edip oturmaň näme?" diýmegin ýerine:

– Hany beýle bagt? – diýip halymsyrady.

Ýazow ilerledi:

– Şeýle bagt bar. Sen şu gün agşam meniň jaňyma garaş! Uly söze toba-tagsyr, ýöne şu işiňi bitdigi biläý.

Orunbasar Ýazowa hormat goýup, ony gapa çenli ugratdy. Tizräk Günüň ýaşaryna garaşdy. Şol bisähet günüň Günü-de ýaşar ýerde ýaşmady. Gün ýaşansoňam, Ýazowyň telefon jaňy geler ýerde gelmedi. Ol Ýazowyň jaňyndan tamasyny tala daňdy. Orunbasarlyk täleyinden halys berçigen orunbasar gaharyna tas bir çüýşe ermeni konýagyny boşadyberen uçurlary telefon bırhili ýaramsaklyk bilen jyňnyrdady. Gözünüň öni ümezlän orunbasar göwünlü-göwünsiz trubkany galdyrды. Aňyrdan gepleýän Ýazowdy. Demi-demine ýetenokdy:

– Gel, gardaş, garaşýarys! Ölumiň öýünde yrandyryн. Ählisi gül ýaly, diňe seniň öz gulagyň bilen eşitmegini isleýän. Odur-budur taýyn zadyň bolsa-da, alaý ýanyň bilen. Neme-dä, bu känbir iýermen däl, nemeden baş-uç çüýşe getirseň bolar.

Soňra Ýazow oňa gelmeli adresini ýazdyrды. Mundan iki sagat ozal Ýazowdan tamasyny üzüp, gitmäge ejaza beren gulluk maşynyny täzeden öýüne çagyran orunbasar berlen adresde hazır bolanda, sagadyň dilleri on ikini görkezýärdi.

Içen ermeni konýagyna, Ýazowyň hoş habaryna guşguny göterilen orunbasaryň gapydan ätläninden keýpine sogan dograldy. Bu iş bitirjek adamyň öýüne meñzänokdy. Darajyk ottagdaky çalam-çasş goş-golam, egin-eşik, ýorgan-düşek, ortadaky makaron aş öý eýesiniň syrma sallahdygyny aýdyp durdy. Onuň duran ýerinden yzyna dönesi gelenokdy. Diňe daşarda duran şofýorynyň erte ýaýradaýmagy ahmal bolgusyz gürrüňinden gorkusyna üstünde keşdiň çeker ýaly zatdan özge ähli zat bar saçagyň başyna geçdi. Eltorbasyndan çykaran baş çüýşe konýagyny, ýahna etdir işleklini garagätz saçagyň üstünde goýdy.

Ýazowyň iş bitirýän tanşynyň, edil hazır lüt serhoşyň bări ýany daýaw pyýadanyň ýüzi az salymlyj ýagtyldy. Dört-bas käse göterilýänçä şelaýynsyrady. Yene-de bolsundan beter agrassyrady:

– Diýmek, onda ministr bolmakçy-da? Belki, gönüden-göni Merkezi Komitetiň şu ugra beýemçilik edýän sekretarlygyna bellederis?

Orunbasar birbada özi oýnalýandyr öýtdi. Ýone konýagyň ýelgini, öý eýesiniň ynamdardan ynamdar gürlemegu oňa uzak oýlanmaga, il içinde syýasy lektor hökmünde tanalan-da bolsa, belki arakhor has meşhur adamyň adaty "pidasy" bolup oturanlygyna akył ýetirmäge ejaza bermedi. Tomus öýlenjek gula dönen zaňñaryň sesi zaryn çykdy:

– Nätseniz ygtyýar özüňizde, ýaşuly!

Ýene-de bir doly käse konýagy başyna çeken dinozawe pisint pyýada has hem ekezlendi. Hemşerisine haýbatly görkezme berdi:

– Hany, Ýaz Kakaýewiç, hol esasy adamlaryň telefonlary ýazylan bloknoty getir munda. Edil häzie bajaramyz bu işi.

Işını çulum Ýazow ony mähetdel etmedi. Öý eýesi bloknotyň sahypalaryny açyp oturyşyna özbaşyna samyrdaýardy:

– Bu kethudanyň özün-ä jaň edip bolmaz. Oňa häzir trubkany bermezler. Ine, Jumamuhamed Hanjarowa welin jaň ederis. Oňa öz pikirimiz aýdarys welin, ol hem azan bilen biziň teklibimizi kethuda ýetirer. Onsoň ertir-ä ýygnanyşyp yetişmezler welin, birgün MK-nyň plenumyny çağyryp, seni sekretarlyga saýlarlar.

Ol özüne gerekli nomeri aýlap oturşyna-da Ýazowdyr orunbasara sala saldy:

– Be, şü seni ýerine saýlap, işden aýyrjak sekretarlaryna näme iş beriň diýsemkäm?

Ýaz Kakaýewiç peýdaly maslahatyny gysganmadı:

– Aý, ol işsiz galasy ýok-la. Ol bir...

Ýaz Kakaýewiç sözünü tamamlamaga yetişmedi. Aýlanan telefon iş bitiripdi. Aňyrdan telefon trubkasyny göteren öz işine jür bolarly. Bärden Jumamuhamed Hanjaroviçi telefona çağyrmagy azm edýäniň görkezmesine boýun bolanokdy. Bärden til edýän Hanjaroviç bilen döwlet syryna barabar barabar gürrüňiň bardygyny tekrarlasa, aňyrdan telefon göteren şeýle syry ertire çenli hiç kime ýaýman saklamagy, daň bilen Hanjaroviçin kabulhanasyna barmagy onuň boýnuna dakjak bolýardy. Bu garşılyklayýn hüjüm hem-de hüjümlı goranyş esli salym dowam

etdi. Ahyry-da başdan hüjüme geçen ~ jaň eden ýeñiju bolup çykdy.

Asyl Jumamuhamed Hanjarowic uklaman eken. Ol gjä cenli ýazuw-bozuw işine gümra bolup ýadansoň howla gezelenje çykanda, gulagyna şahsy saklawynyň kimdir biri bilen gepleşyändigi ilipdir-de oňa gaharlanjak bolupdyr. Hökümet ýolbaşçysynyň telefonundan gjäniň bir wagty çem gelen ýere jaň etmeli däldigini aýdyp gatyrganypdyr. Saklaw biçäre ol sözünü kesen dessine, hiç zat diýmezden oňa trubkany uzadypdyr. Şol pursadam meşhur lektoryň iň ýokary nota çykan wagty eken:

– Edil häziriň özünde çagyrmasaň, ertir işiň bilen hoşlaşdygyň biläý. Beýle-de bir dikdüşdi...

Şol pursat aňyrdan eşidilen ses, birbada lektoryň sesine suw sepdi:

– A-how, kim borsuň?

Lektor sakawlap ugrady. Ýazow bilen orunbasar birbada nämäniň-nämedigine düşünmediler.

– Bagış... bagışlaň, Jumamuhamed aga! Bu men...

Hanjarowiciň bolsa keýpi çag bolarly. Ol saglyk-amanlyk soraşýardy. Lektor üzlem-saplam jogap berip oturyşyna Ýaz Kakaýewiçe "guý" diýip konýaga tarap ümledi. Ýumuş oglan ony irikgä etmedi. Gürrüniň arasynda bir bulgur konýagy başına çekip, özünü kemsiz raslan lektor "mus-musdan" mustapa geçdi:

– Jumamuhamed Hanjarowic, mende şeýle bir döwlet ähmiyetli teklip bar. Gurluşyk ministriniň orunvasaryny (ol şu ýerde at, familiýasyny aýt diýip, Ýaz Kakaýewiçe ümledi. Ýaz Kakaýewiç onuň gulagyna pyşyrdady) şol ugurdan MK-nyň sekretarlygyna göterseñiz ýurt düzelerdi.

Ol ýene-de bir zatlar diýmekçi boldy. Aňyrdan çykan haýbatly ses bu gezek Ýaz Kakaýewiçe-de, orunbasara-da anyk eşidildi:

– Ertir dokuzda kabinetimde gögersin. Hoş.

Trubka goýuldy. Özünden göwnühoş lektor konýaga barmagyny çommaltdy. Ýaz Kakaýewiç bulgury püre-pürledi. Lektor bulgury boşadýança orunbasar akylyna aýlandy. Neneňsi aždarhanyň agzyna lukma edilio oklanandygyna göz ýetişdi. Lektoryň elinden ýapyşdy:

– Jan agam, işim gaýtdy. Täzeden jaň et! Bu zatlardan meniň bihabardygymy aýt. Maňa şu işem aňyrýany bilen ýeterlik. Agam jan, öýümi ýykma!

Lektor erbet sögündi.

– Bes. Näme ol adamlar oýnatgymy. Aýtdym, gutardy. Hany ýerine yetirmänem bir görsün. Özuni-de şol ýerden pyzaryn.

Orunbasar ýene-de özelendi. Ýalbar-ýakary ýer kertmän, öz ýasyny özi tutup, sallahhanadan çykyp gaýtdy.

Ertirki gün orunbasaryň çaklaýsy ýaly başlandy. Sagat dokuzda Hanjarow kabul etdi. It alan sanaja dönderip, agzyna gelenini diýdi. Soňra-da hut onuň ýanyndan birinjä jaň edip, haýsydyr bir arakkeşi arakdan meý-mest edip, özüne gije sagat ikide jaň edişini gürrüň berdi. İşden boşatmak hakda razylyk bermegini haýış etdi.

Orunbasaryň işden boşadylyşy hakyndaky habary ilki bolup il-güne ýetiren Ýaz Kakaýewiç boldy. Ol lektoryň serhoş bolşuny, Hanjarowiçe jaň edişini, soňra orunbasaryň oña ýalbar-ýakar edişini çem gelene gyzyl-gyran edip gürrüň berýärdi. Ol şo gürrüni Bekmyrat Durdyýewe aýdanynda, näme üçindir ol beýlekiler ýaly gülmedi. Erbet gaşyny çytdy-da, bir işi bahanalap daş çykdy.

Agşamara Ýaz Kakaýewiçiň öýüne jaň eden Bekmyrat Durdyýew ondan şol orunbasaryň öýüniň adresini aldy. Ertesi daň bilen orunbasaryň öýüne bardy. Orunbasar bu atly-abraýly adamыň öz öýüne näme üçin gelenligini soramaga ejap etdi. Gürrüni ýaşulynyň özi açdy:

– Sen meniň gelenimi geň görme. Seň bilen bolan ýagdaýy eşidip, gaty gynandym. Gatnaşyp ýörmesek-de, biz ildeşler ahyryn. "Sygryň şahyna ursaň, sugunyň endamy syzlaromyş". Men oña (barmagyny ýokary commaldyp, birinjä diýyänligini anlatdy) sen hakda haýış etdim. Erte-birgün çagyrap. Bolan ýagdaýy bolşy ýaly aýt. Bir iş berer. Dagy-duwara-da çem gelen alkaşa, çem gelen kezzaba özüni oýnadyp ýörme.

Kethuda orunsabasary uzak garaşdyrmady. Bekmyrat Durdyýewiň diýen gününün ertesi kabul etdi. Näme bolanyny-da soramady. Diňe "Beýdip duşman güldürüp ýörmezler. Hanjarow ýalylaryň eline hanjar berýäñiz. Öz ildeşlerini, onda-da öz

oýnatgylaryny işe çekýär adyna goýýarsyň. Bar, MK-nyň bölüm müdiriniň orunbasarlygyna belleýärin. Eşitdim-eşitmedim diýme, inde menden eglişige garaşman işle" diýdi.

MK-nyň bölüm müdiriniň orunbasary şondan bări gün yrman Bekmyrat Durdyýewiňkä gatnaýardy. Irdən gelip, "Yaşuly, sagaman ördüñizmi?" diýip giderdi. Agşamara gelip "Gijäňiz haýyrly bolsun, sagaman örүň!" diýerdi.

* * *

Bekmyrat Durdyýewiň oturyp-turup hezili bolmady. Ahyry kethudanyň hut özüne jaň etmegi dogry tapdy. Diňe sanly adamyň bilyän telefon nomerini aylady. Bu nomer bilen barýan jyňnyrdyny ýaşulynyň çagalarynyň-da almaga hakynyň ýokdugyny ol oňat bilyärdi.

Telefon Bekmyrat Durdyýewi mähetdel etmedi. Trubkadan onuň küýseglän sesi eşidilýärdi. Saglyk-amanlykdan soňra, Bekmyrat Durdyýew edil gönüläp bilmese-de, dileğiniň golaýyny tozatdy:
– Bü, eýle-beýle delje zat gelse, ozaly bilen siziňkilere eltýärler. Oqlanlar menem ýadıyndan çykarmawersinler!

Kethuda Bekmyrat Durdyýewi iri adam hasaplaýardy. Ownuk-uşak zatlara baş galдыrmáýandan saýýardy. Şol ölçeginden hasap tutubam ony köşeşdirdi:

– Bekmyrat, men barkam seni hiç kim öýkeletmez. Suny mäkäm bilip goý! Ýadyňa düşýärmi, GAZ-21-i saňa aýtdyrman beripdim. Ähli zat şeýle bolar. Ýeri, ol alarylyp seredýänler bilen nädýäň? Sen tarapa diňe gülüp bakmalydyr. Gözünü alardanyň partbiletu bilen wezipesi şol gün ýokdur.

Bekmyrat Durdyýew ynjaldy. Podhalimi agzamanlygyna begendi. Öz ýanyndan kethudanyň bări ýanyndakylara sögündi.

"Hany, bermänem bir görün, eneňizi dula bakdyrmáyanmy..."

Iýmci mal ýaly bolup, säher bilen peýda bolan bölüm müdiriniň orunbasary Bekmyrat Durdyýewiň ýaşuly kethuda bolany bări özüne bolan ynamynyň sütünini ilkinji sapar yralady. Garaşylman otyrka gara tüweleý gelip, ähli zady öz ýelginine göterip giden ýaly boldy.

– Yaşuly men gijesi bilen kime jaň etdim, kimsäniň öýüne elin

baryp gaýtdym. Podhalim-ä düýn gelip paýlaşylyp gutarylypdyr. Diñe oblast ýolbaşçylarynyň kábiri üçin iki-ýekesi goýlanmyşyn. Olar-da şu gün azankы samolýot reýsleri bilen ugradylmaly ýerine ýollanan bolmaly.

Bekmyrat Durdyýewiň gan basyşy üýtgedi:

– Merez, kümsük haramzada. Sen näme üçin bu zatlary düýn anyklamadyň?

Orunbasar bir zatlar düşündirip mydyrdady. Bekmyrat Durdyýew-ä beýlede dursun, öz aýdanyna, megerem, özi-de düşünmedi. Yöne, ynha, Bekmyrat Durdyýewiň azm bilen aýdan sözlerine welin aňyrýany bilen düşündi:

– Özüň bulaşdyrдыňmy, özüňem düzet. Şu gün günortana çenli podhalim tapmasaň, men seni taparyn.

* * *

Bekmyrat Durdyýew janyna ýer tapanokdy. Nätmeli? Kethudanyň özüne til edip, uly ile podhalimden özuniň katumyt bolandygyny aýtmalymy? Ýok, bü-hä bolmaz. Obadaş bolanyň bilen, internatdaş bolanyň bilen juda gep çagaladyp oturmak bolmaz. Onda onuň mertebesine mynasyp uly zatlary haýış etmeli. Ynha, meselem, özüňden döwi rüstemräk biri hakynda haýsydyr bir ýapa degmeyän şyltak toslap, ýok etdirseň bolar. Kethuda diñe uly ýumuşlar salynmalydyr. Yöne podhalimsizem-ä oñup bolmaz. Nätsenkäm?!

Nätmekidigini uzyn-uzyn jyrlan telegon sesi çözdi. 0ňa oblast merkezleriniň birinde ýasaýan, üstesine-de gulluk ýagdaýy boýunça Bekmyrat Durdyýewe elgarma Hanjan jaň edýärdi. Hanjanyň beýlekilerden artykmaç tarapy, Bekmyrat Durdyýewe ýaramsaklyk etmek aladası ýokdy. Tersine, gabadyna gelse, ony söz bilen çüýleýärdi.

Bekmyrat Durdyýewem bir töwra adamdy. Gepde ýeňilse, ýeňen gezeginden has süýjedip gürrün bererdi. Yöne edil hazır onuň degişme ýadyna düşenokdy. Onuň bilen şeýle bir "degşipdiler" welin, bende podhalimsız galypdy. Ol bu ýagdaýy Hanjandan gizlejegem bolup durmady:

– Sen lagyr-lugyr edip, başymy agyrtma. Bärdäki "doňuzlar"

meni şeýle bir erbet ýagdaýa saldylar welin, men özümiň ähmiýetim peseldi hasap edýärin.

Ol Hanjanyň "Näme, sende ähmiýetem barmydy?" diýen sugşurmasyna ähmiýet bermän, sözünü dowam etdirdi.

– Bilyärmiň näme, sen eşek, diňle, bular gelen podhalimleri ilden ogrynda paýlaşypdyrlar. Meni podhalimsız goýdular.

Hanjanyň "Podhalime-de podhalim gerekmi?" diýen henegine üns bermedik Bekmyrat Durdyýew has azmly süründi:

– Sen wala-walaňy goý. Maňa gulak as. Häziriň özünde obkomyň birinjisiniň ýanyna bar. Şoňa şu gün birinji reýs bilen podhalim ýollanan bolmaly. Ana, şol şoňa ýalňyşlyk bilen ýollanypdyr. Podhalim meniňki bolmaly. Kethudanyň görkezmesi şeýle diýip, meniň jaň edenimi aýt. Düşündiňmi? Ertire çenli podhalim meniň öýümde bolmaly.

Hanjanyň "Men tapyp bersem bolanokmy" diýen sözüne üns bermedik Bekmyrat Durdyýew trubkany öz ýerinde gaharly goýdy. Üstünden dag aýrylan ýaly bolup, ýumşak kürsiniň üstüne göwresini oklady.

– Hany göreli, şojagaz birinjijigi. Iberäbilşine ibermesin. Kethuda jaň etmäge bolsa bogny ysmaz. Ýeri, jaň edende näme?! Gaýta gowy bolar. Kethuda öz dostunyň äsgerilmeýändigini meniň agzymdan däl-de, özgeleriň üsti bilen eşider.

* * *

Gün günorta golaýlaberende, ýüz-gözünde adam sypaty galmadık orunbasar Bekmyrat Durdyýewiň öyüniň daş işiginde häzir boldy. Üstünden goýun sürüsi geçip giden gum depesine meñzäp duran gotur yüzüne inen deri sylyp durşuna ysgynsyz seslendi:

– Yaşuly, meniň yüz tutup biljeklerimden-ä podhalimli bolany ýok. Beýleki kürsüsü belendräklere-de yüz tutmaga çekinýärin. Meniň ýagdaýymy kim bilmese-de özüň bilyäň-ä, agam jan! Men ýene-de bir belanyň üstünden bararyn öydüp gorkýan, agam jan!

Suwa gaçan saçyna meñzäp duran orunbasara Bekmyrat Durdyýewiň çyndan haýpy geldi. Öz ýanyndan oýlandy: "Baý, birek-birekden galmajak bolup, biziň bu bigünä bendelere zulum edişimizi. Şu betbagtda näme günä bar diýsene". Dözmezçilik höwesden rüstem

çykdy. Ol orunbasaryň göwnüni götermegi müwessa bildi:

– Aý, özüň-ä belent ýigitsiň-le. Gel, bări geç, inim! Menem entek günortanlygyny-da iýemok. Gel, bileje iýeli.

Orunbasary horluk basdy. Gözleriniň owasyna ýaş indi.

– Agam jan, bereket bersin, noş bolsun, özüňiz iýiberiň! Näme, podhalım tapyldym?

Bekmyrat Durdyýew has hem ýumşady.

– Tapylmadyk bolsa, tapylar, inim! Hany, bări geçsene. Bagışlaweri, bizem käwagt gep çagaladýas-da. Sende näme günä bar diýsene.

Bu golaýda, bu çakda adam hatarynda görlüp, hoş söz aýdylmadyk orunbasar aýak üstünde durul bilmän, özünü lampa ýere goýberdi. Syrygyp gaýdan gözýaşlaryny syljagam bolmady:

– Taňryýalkasyn, agam jan! Sizden başga maňa düşünýän ýok.

Orunbasaryň teň halyna bozulan Bekmyrat Durdyýewem elýaglygyny gözüne ýetirdi.

* * *

Orunbasaryň gam laýyn batan göwnüni galkyndyryp, bile günortanlyk edinen Bekmyrat Durdyýew indi Hanjanyň jaňyna garaşýardy. Ýone Hanjan jaň eder ýerde jaň etnedi. İş gününiň tamamlanaryna ýarym sagat çemesi galanda, onuň özi Hanjana jaň etdi. Ol iş ýerinde ýokdy. Öýündäkiler bolsa irden goňşy raýona gidendigini, heniz dolanmandygyny aýtdylar.

Bekmyrat Durdyýewiň ýene-de myrryhy atlandy.

– Bü, adamlar nähili bolupdyr-aý. Bir-ä janyndan syzdypy bir zat haýış edýär. Beýleki-de kellesine taýak degen ýaly bolup, başga ýere gidýär. Sen eşek, maňa sataşman, işiň düşmän oňjakmykaň?

Şol pursadam biri gulagyna çawuş çakan ýaly boldy. – Belki, obkomyň birinjisi şol raýona gidendir. Hanjanam şoñ üçin onuň yzyndan

Ikinji pikire yrlan Bekmyrat Durdyýew Hanjanyň giden raýonyna jaň etmegi zerur hasap etdi. Öz çakynyň doğrudygyny ýa-da ýapa degmeyändigini on dördi gijäniň aýy ýaly edip biljek adama ~ raýkomyň birinjisine til urdy. Raýkomyň birinjisiniň

kabulhanasyndaky gyz şu gün irden obkomyň birinjisiniň raýonlaryna gelendigini, raýkomyň birinjisiniň-de şol birinji bilen bilelikde ekin meýdanyna aýlanýandygyny aýtdy. Ynjalan Bekmyrat Durdyýew edaranyň işiginde garaşyp duran gulluk maşynyna münüp, öýüne sary rowana boldy.

* * *

Bekmyrat Durdyýewiň aşşam şamyny edinip, mazasy bolmady. Ol Hanjanyň jañyna garaşýardy. Ýöne garaşýan jaň welin urlanokdy. Sabyr käsesi püre-pürlän Bekmyrat Durdyýew öz ýanyndan Hanjana telim sapar sögüne-sögüne, şäherara gepleşik üçin tölenjek puly hasaplaýa-hasaplaýa 07-ni towlady. Özüne gerek raýony, şol ýerdäki telefon nomerini aýdyp, gyssagly alyp bermeklerini towakga etdi.

Telefon uzak garaşdymady. Salymyny goýman Hanjanyň öýüni alyp berdiler. Telefon trubkasyny göteren Hanjanyň aýaly adamsynyň heniz gaýdyp gelmändigini, ýöne Bekmyrat Durdyýewiň haýış eden zadynyň ertir birinji reýs bileb ugradyljakdygyny habar berdi. Geçisi daga ýaýran Bekmyrat Durdyýew Hanjanyň aýalyna rahat gjäni arzuw edip, trubkany goýdy. Ýerine geçip ýatsa-da, esli salym uklap bilmedi. Ozaly bilen-ä, podhalimiň özüne etjek hyzmatyny göz öňüne getirip, hezil edindi. Soňra-da Hanjanyň obkomyň birinjisiniň elinden podhalimi alşyny mysalyrak ýagdaýda göz öňüne getirip meýmiredi. Elinden podhalimi gideren birinjiniň üstünden gaýybana güldi.

* * *

Gijesi bilen hyýal baryny ýuwürden Bekmyrat Durdyýew daňa ýakyn uka gitdi. Öňki endik eden wagty oýansa-da ýorgandan çykmady. "Aý, iş işdir-dä, birki sagat giç baranyň bilen dünýäni ot alasy ýok. Gel, Hanjanyň ýolları podhalimi gelýänçä işe gitmäýin" diýip, öz ýanyndan pikir öwrüp ýatyşyna ýene-de uka gitdi.

Ol işigiň batly kakylmasyna oýandy. Daş işikde aýaly bilen gepleşýän adamyň gep urşundan, onuň öz obasyndan gelen kişidigine magat göz ýetirdi. Podhalimi görmek höwesi onuň

uzak ýyllar endik eden medeniýetli bolmak gylgyndan rüstem geldi. Ýatan ýerinden keýwanysyna haýkyrdы:

– Goýber, göni ýanyma gelsin!

Gapydan salam berip gelen inçemik ýigit bolsundan beter sypaýy boljak bolýardы. Salam bereniniň yzysüre kellesindäki sypal şlyapasyny çykaranda, Bekmyrat Durdyýew biygytyýar hahahaýlap güldi. Gülmekçe-de däldi. "Beýle-de bir kiçijik kelle bolar oguşýan. Beý, guşkelle diýilse, ýeñilkellä aýdylýandyr öýderdik welin, asyl guşuňky ýaly kellejik-de bolar oguşýan" diýip, eşidiler-eşidilmez gaýtalap gulyärdi.

Onuň welin özüne gülünýänligi piňine-de däldi. Ýaramsaklyk edip, gülüp durşuna Bekmyrat Durdyýew onuň sözünden hiç many alyp bilenokdy. Sebäbi kiçi kelleli ýigit şeýle bir çalt gürleyärdi welin, onuň on sözünden biri dagy Bekmyrat Durdyýewiň aýynda galýardы. Ol bu ýigit bilen gepleşip, düşünişip bilmejegine göz ýetirip, anyk sowala geçdi:

– Hany ýigit, senden iberilen podhalim nirede?

Kellesi guşuň kellesinden sähelce uly ýigidiň welin, dert-azary iberilen ýerine gelmeli wagty gelenligini düşündirmekdi. Şondan-da abraý almakdy:

– Onsoň kassir "bilet ýok" diýdi. Men oňa Siziň adyňyzy aýdyp, hi-hi... – Ýüzem üýtgemedi. – Hi-hi...

– A-how, maňa seniň güleniň gerek däl. Hany, podhalim nirede?

– Hi-hi, maňa Hanjan aga hiç zat bermedi. Samolýotyň ganatyndan ýapyşyp git welin, birinji reýs bilen şol ýaşulyň, hi-hi-hi, siziň ýanyňza ýetmeli diýdi.

– A-how, jan inim...

– Bagışlaň ýaşuly, men siziň özüňize, mertebäňize gaýybana aşyk. Bilet bolmadyk bolsa, hut samolýotyň ganatyndan hi-hi...

Bekmyrat Durdyýewiň sesi zarply çykdy:

– Kes-how sesiňi! Senden "maňa gowşurmaly" diýip heý, Hanjan bir zat ugratmadymy?

Binamyslygyň gözüne gül salyp, aýdylany ýüzüne alman duran, dert-azary ýaranjaňlyk etmek bolan ýigit ýene-de öñki perdä ýapyşdy:

– Hi-hi, hiç zat ibermediler, ýaşuly!

Edil şu ýerde Bekmyrat Durdyýewiň gahary ýetjek derejesine

ýetdi:

– Onda näme, goýnuň iküç sagat gazanda gaýnan kellesi ýaly bolup syrtaryp dursuň? Bar, gümüni çek, şu ýerden. Häý, gülkiňem, seni iberenem gurasyn..

Guş kelleli ýigit welin, bu sözleri ýüzüne-de almady. Ýene-de ýoknasyz kikirdisine tutdy.

– Yaşuly, uruň-sögüň, ýöne kowmaň! Meniň ejem, hi-hi...

Bekmyrat Durdyýew saňnyldap ýerinden turdy.

– Häý, seniň ejeňem, doganyňam bir... Gümüni çek şu ýerden.

Ýigidiň yza tesenini görüp, telefon trubkasyna ýapyşdy. Şäherara gatnaşyk bölümünden Hanjanyň öýüni alyp bermeklerini haýış etdi. Tä telefon uzyn-uzyn jyrlap, başga şäher bilen geleşmelidini aňladýança gaharyna bäs gelip bilmän, otagyň içinde ikiýana gezmeledi. Ol hatda eşiklerini geýmegi-de ýadından çykarypdy.

Aňyrdan telefony göteren Hanjanyň özüdi. Bekmyrat Durdyýew salam-beýlekini unudyp, onuň üstüne nagarasyny döwüp ugrady:

– Sen, haramzada, näme üçin iber diýlen zady ugratman, meniň öýüme adam ýollaýaň? Näme, meniň artyk-süýşük dökülip ýatan zadym barmy? Hany podhalim?

Bu zatlary piňine-de almadyk Hanjan aldygyndan gülýärdi.

– Bizde şondan beýik, şondan ezber podhalim ýok-how.

Bekmyrat Durdyýew ýene-de bogazyny ýirtara getirdi:

– Aý, pekge, men saňa podhalim diýilýän wentilýatory, ýagny çar tarapa aýlanyp duran wentilýatory iber diýipdim. Sen, doňuz, edýäniň näme?

Hanjanyň sesi has-da şowhunly çykdy.

– Ynan-how, adam ogly adamzat! Şol wentilýatoryň-da ýerini tutar, tamdyryň-da. Özümüz podhalimsız galyp, seni podhalimli edenimiziň mesligini göterip bilmän, sögünip durma-how!

Bekmyrat Durdyýew özüniň kemsiz aldawa düşenine ymykly göz ýetirdi. Şol pursadam bir wentilýator üçin şunça basga düşüp ýörşüne öz gülküsi tutdy. Aňyrdan çogup gelen gülkini basjak-da bolmady. Gülüp durşuna:

– Haý, şu gezeg-ä sen aldyň! Ýöne podhalimiň ornuny tutmadyk günü yzyna ýollaryn. Ýöne men ony ýaňy kowdum-da...

Hanjanyň gülküsi telefon trubkasyny ýarara getirdi:

– Arkaýyn bol, kowanyň bilen gider ýaly zaňňar däldir. Otagyňa oňatja seret, oturandyr bir burçunda çugudyp, daş işigiňe-de çykan däldir.

Bekmyrat Durdyýew trubkany ýerinde goýjak bolup duran wagty öz otagynyň işiksöýesine ýaplanyp duran guş kelleli ýigide gözü düşdi.

EPILOG

Bekmyrat Durdyýewiň "podhalim" atly wentilýatory küýsäli bări ýyllar otuz üç gezek çalyşdy. Ylym şeýle bir açışlar etdi. Wentilýator eýýamy yzda galdy. Adamlar indi kondisionerden-de yüz öwrüp ugradylar. Ýone kellesi guş kelle pisint ýigit welin, henizem modadan düşenok. Ol eýesiz ite meñzäp, özünden rüstemleriň daşyndan hozanak bolup aýlanyp, ejizleri bolsa aýak astynda depeläp aramyzda gezip ýör. Iň elhenç ýeri-de ol aýak astynda depeleyänleri-de bir wagt kemsiz hyzmat görkezipdi. Olara görä rüstemlerr duşýança olaryň janly podhalimi bolupdy.

Menem oňa birmahal özüme hyzmat etdiripdim. A siz?!

Amanmyrat BUGAÝEW. Satırıki hekaýalar